

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

Sociální aspekty v díle Petra Chelčického a jeho odkaz pro dnešní dobu

Vedoucí práce: Prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor: Mgr. Markéta Cinádrová

Studijní obor: Sociálně charitativní práce, kombinované studium

Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

21. března 2014

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D., za jeho trpělivost a vstřícnost při udílení cenných rad, připomínek a při metodickém vedení práce.

Také děkuji své rodině za podporu při studiu a při psaní této práce.

Obsah

Úvod	5
1 Společnost pozdního středověku	9
1.1 Náboženské poměry v Čechách.....	10
1.2 Mravní stav duchovenstva.....	11
1.3 Hlavní myšlenkové proudy	11
1.3.1 Valdenští	12
1.3.2 John Wiclif.....	12
1.3.3 Pražští kazatelé	13
1.3.4 Jan Hus	14
1.4 Husitské války	16
2 Petr Chelčický.....	18
2.1 Život a dílo Petra Chelčického	18
2.2 Jednota bratrská.....	21
2.3 Hlavní okruhy se sociální tematikou v díle Petra Chelčického.....	22
2.3.1 Proti násilí.....	22
2.3.1.1 <i>O boji duchovním</i>	22
2.3.1.2 <i>Replika proti Rokycanovi</i>	23
2.3.1.3 <i>Postila</i>	24
2.3.1.4 <i>Pro krádež není hodné člověka na smrt vydati</i>	25
2.3.1.5 Reflexe v současnosti	26
2.3.2 Rovnost všech lidí.....	27
2.3.2.1 <i>O církvi svaté</i>	27
2.3.2.2 <i>O trojím lidu</i>	28
2.3.2.3 <i>Síť víry</i>	30
2.3.2.4 <i>O moci světa</i>	33
2.3.2.5 Reflexe v současnosti	34
2.3.3 Pravda, svědomí a utrpení	35
2.3.3.1 <i>O trestání srdce</i>	35
2.3.3.2 <i>My blázni pro Krista</i>	36
2.3.3.3 <i>Utrpení v Postile</i>	36
2.3.3.4 Reflexe v současnosti	37
Závěr	38
Literatura a prameny	40
Abstrakt	44
Abstract.....	45

Úvod

Cílem této práce je přiblížení sociální tematiky obsažené v díle Petra Chelčického pro potřeby současnosti. Budeme hledat odpovědi na tyto otázky: Mají dnešní době co říci sociální myšlenky obsažené v díle Chelčického? Může být pro nás inspirativní tento myslitel pozdního středověku, píšící v ústraní, jehož naléhavý hlas zanikal v hluku husitských válek a jehož myšlenky převzala pouze malá skupina nadšenců?

Osobností Petra Chelčického z různého pohledu se již zabývalo několik autorů ve svých kvalifikačních pracích, proto pro srovnání s naší prací uvádíme jejich přehled:

Alois Šatánek ve své dizertační práci z roku 1947 *Petr Chelčický, středověký myslitel sociologický* podává základní charakteristiku Petrovy nauky a rozebírá sociologické názory Chelčického na rodinu, strukturu národa, světskou moc, stát, vztah církve a státu a na vědu, kulturu a umění.¹

Dizertace Evy Mádrové z roku 1952 *Petr Chelčický a selská otázka* kritizuje Petra Chelčického za jeho příkaz nebránit zlu zlem a za negování moci a státu, dále mu vytýká, že nepoznal rozdíl mezi válkou a revolucí. Jako pozitivní vidí podíl Chelčického na vzniku Jednoty bratrské. V závěru práce konstatuje, že Chelčický pro svou dobu selskou otázku pozitivně nevyřešil.²

Josef Kučera ve své diplomové práci *Petr Chelčický z 50. let 20. století* podává stručný přehled o životě Petra Chelčického, rozebírá jeho dílo a zamýšlí se nad vztahem Chelčického k husitskému hnutí: kritizuje Chelčického pacifismus, vytýká mu, že byl málo třídně zainteresovaný. Vzhledem k dobové zátěži lze pochopit autorovu výtku vůči Chelčickému, že jiný spisovatel by z Bible vyvodil revolučnější důsledky.³

Dizertační práce Milana Opočenského *Základní motiv a aktuálnost teologie Petra Chelčického* z roku 1965 uvádí hlavní životní data Chelčického a stručný nástin jeho

1 Srov. ŠATÁNEK, A. *Petr Chelčický. Středověký myslitel sociologický.*

2 Srov. MÁDROVÁ, E. *Petr Chelčický a selská otázka.*

3 Srov. KUČERA, J. *Petr Chelčický.*

teologie. Podává přehled badatelů, kteří se zabývali Chelčického antichristologií a christologií, pojednává o vzniku a vývoji představ o Antikristu v dějinách a v díle Chelčického. Dále rozvádí aspekty Chelčického christologie a zabývá se dvojím přikázáním lásky a kritikou křesťanské společnosti. Navzdory době, kdy byla práce napsána, se autor uchránil tendenčních odsudků Chelčického za jeho názory, které nekorespondovaly s myšlením totalitního období.⁴

Josef Blüml si v diplomové práci z roku 1970 *Učení Petra Chelčického O trojím lidu* všímá, že Petr Chelčický na rozdíl od svých předchůdců a současníků odmítal dělení společnosti na trojí lid. Práce sleduje původ učení o trojím lidu a argumentaci na jeho podporu v dějinách. Dále provádí rozbor Chelčického traktátu O trojím lidu. Vzhledem k roku vzniku práce nás nepřekvapí kritika Petrova požadavku duchovního boje jako naprosto nerevoluční moralistní a pasivní metody, a tedy překážky a brzdy husitského revolučního hnutí.⁵

Klára Mušková ve své diplomové práci z roku 1999 *Petr Chelčický ve svém rodném kraji. Ohlas Chelčického na Vodňansku ve 20. století* představuje osobnost Petra Chelčického – jeho život a dílo, otázku totožnosti, jeho etické a sociální myšlení a vliv na vznik Jednoty bratrské. Dále podrobně popisuje aktivity divadelního spolku Petra Chelčického, který se zasloužil o postavení pomníku Petra Chelčického v Chelčicích.⁶

Jan Čížek v bakalářské práci z roku 2008 *Učení Petra Chelčického a jeho recepce v tradici českého filosofického myšlení* zdůrazňuje charakteristický Petrův rys – odmítání násilí a odmítání dělení společnosti na tři stavy. Dále se zabývá vznikem a vývojem Jednoty bratrské a jejími výraznými postavami v pozdější době: Janem Augustou, Janem Blahoslavem a Janem Amosem Komenským.⁷

Dizertace Jany Grollové *Sedm smrtelných hříchů v literárním díle Tomáše ze Štítného a Petra Chelčického v kontextu vývoje a formování křesťanské morálky ve středověku*

4 Srov. OPOČENSKÝ, M. *Základní motiv a aktuálnost teologie Petra Chelčického*.

5 Srov. BLÜML, J. *Učení Petra Chelčického O trojím lidu*.

6 Srov. MUŠKOVÁ, K. *Petr Chelčický ve svém rodném kraji. Ohlas Chelčického na Vodňansku ve 20. století*.

7 Srov. ČÍŽEK, J. *Učení Petra Chelčického a jeho recepce v tradici českého filosofického myšlení*.

z roku 2008 provádí rozbor křesťanské morálky ve středověku. Dále se zabývá životem a dílem Tomáše Štítného a rozebírá Chelčického traktát O sedmi smrtelných hříších.⁸

Michal Sýkora ve své diplomové práci z roku 2008 *Ekonomické názory v dílech Petra Chelčického* líčí historické pozadí doby Petra Chelčického, všímá si jeho předchůdců J. Wiclifa a Jana Husa a zabývá se hospodářskými poměry v českých zemích. Podrobně řeší otázku totožnosti Petra Chelčického, podává přehled jeho díla a sleduje osudy Jednoty bratrské.⁹

Thao Phuong Nguyen se v bakalářské práci z roku 2010 *Chelčický dnes* zabývá otázkou identity jihočeského myslitele a jmenuje Chelčického inspirace (Bible, sympatie k Wiclifovi, myšlenky Jana Husa a určitá shoda s valdenskými). Potom se autorka zaměřuje na Chelčického pacifismus: odsuzování trestu smrti, nenásilí, otázku moci, bojů a válek. Dále sleduje linii myšlenek a uskutečňování pacifismu v životě M. Gándhího a M. L. Kinga.¹⁰

Eva Mácalová ve své bakalářské práci z roku 2011 *Problematika kázně v díle Petra Chelčického* uvádí životopis Petra Chelčického a jeho významná díla. Dále se zabývá tématem kázně a kazatelství a náhledem Petra Chelčického na kázeň v příkladech svátosti pokání, kněžství a manželství.¹¹

Michal Kramář v bakalářské práci z roku 2013 *Etické aspekty učení Petra Chelčického* uvádí historické pozadí doby Chelčického, podává charakteristiku a dělení Chelčického díla z etické perspektivy. Rozebírá hlavní etické postuláty Petra Chelčického: život podle blahoslavenství, pohrdání světskými hodnotami, nenásilí a lásku k bližnímu. Ohlasy na dílo Petra Chelčického sleduje v Jednotě bratrské, u V. Šturma, F. Palackého, J. Golla, T. G. Masaryka, P. Pittera a L. N. Tolstého. Paralely Chelčického etiky vidí

8 Srov. GROLLOVÁ, J. *Sedm smrtelných hříchů v literárním díle Tomáše ze Štítného a Petra Chelčického v kontextu vývoje a formování křesťanské morálky ve středověku.*

9 Srov. SÝKORA, M. *Ekonomické názory v dílech Petra Chelčického.*

10 Srov. NGUYEN, T. P. *Chelčický dnes.*

11 Srov. MÁCALOVÁ, E. *Problematika kázně v díle Petra Chelčického.*

v životních postojích M. N. Dostojevského, M. Gándhího, E. Steinové, H. Arendtové, W. Adorna, M. L. Kinga a V. Havla.¹²

Naše práce se odlišuje od těchto prací v tom, že se zaměřuje pouze na Chelčického sociální témata a srovnává je se sociálními potřebami naší doby. Pro pochopení myšlení Chelčického uvádíme přehled základních historických souvislostí, které přispěly ke vzniku reformního hnutí v Čechách, a myšlenkové proudy, které ovlivnily Petrovo učení. Rovněž se zmíníme o Chelčického díle a o Jednotě bratrské, která z Petrových myšlenek vyrostla.

Těžiště práce spočívá v přehledu spisů se sociálním zaměřením, které jsou rozděleny do tří tematických celků: Proti násilí, Rovnost všech lidí a Pravda, svědomí a utrpení. I když se poslední téma týká především oblasti etiky, zařadili jsme ho k sociálním tématům, neboť se domníváme, že má sociální oblasti co říci. Bez života podle pravdy, svědomí a zdravých zásad je těžké obstát se ctí v jakékoliv oblasti, tedy i sociální. Zde máme na mysli např. osobnost sociálního pracovníka, jehož odbornost vyžaduje i určité osobnostní předpoklady. A právě pro ně může být inspirací i Chelčický se svým postojem k otázkám pravdy, svědomí a utrpení.

Srovnání Petrových spisů se současností je uváděno na konci tematických celků (v kapitolách 2.3.1.5, 2.3.2.5 a 2.3.3.4). Reflexe upozorňuje na možné paralely situací v sociální oblasti v dnešní době s myšlenkami Chelčického.

Při zpracování tématu jsme používali metodu biografickou a komparativní: sledujeme výpovědi Petra Chelčického týkající se sociální oblasti a dále jeho vyhraněné postoje k tehdejší společnosti, všímáme si, co všechno na něj působilo a nakolik on ovlivňoval společnost. Jeho díla se sociální tematikou srovnáváme s potřebami naší doby.

¹² Srov. KRAMÁŘ, M. *Etické aspekty učení Petra Chelčického*.

1 Společnost pozdního středověku

Svět lidí pozdního středověku byl podstatně jiný než dnes, odlišná byla i jejich psychika. Křesťanská víra tvořila nedílnou součást tehdejšího myšlení, ovlivňovala a určovala vztah každého člověka k sobě samému i k okolní realitě. Každá i nepatrná skutečnost musela být uvedena do souladu s vírou a zároveň vyložena a zařazena do neměnného Božího řádu. Víra ve středověku tedy představovala základní princip duchovního života křesťana. Všechno, co se nacházelo mimo ni nebo se s ní rozcházelo, bylo špatné a zavrženíhodné.¹³

Středověká učenost stála na zcela jiných principech než dnešní: vycházela z předpokladu, že všechny základní pravdy jsou jednou provždy dané a obsažené v Božím zákoně. Ten byl závaznou normou myšlení, chování a jednání každého křesťana. Život v souladu s Bohem znamenal dosažení smyslu a cíle osobního života, což bylo spasení vlastní duše.¹⁴

Společnost však prochází svým vývojem, nevyhne se tedy ani krizi. Jako každá krize, tak i krize pozdního středověku měla řadu svých příčin a souvislostí. Téma a rozsah naší práce nám nedovolují se jim věnovat podrobně, proto se omezíme jen na stručný výčet podstatných událostí. Pouze se více zmíníme o náboženských poměrech v českých zemích, protože všechna témata Petra Chelčického jsou svázána s oblastí církevního života a také souvisejí s reformním úsilím v Čechách.

V polovině 14. století došlo k poklesu obyvatelstva z důvodu morových epidemií. Městské hospodářství stagnovalo, zastavila se kolonizace vesnic a mnohé vesnice zanikaly. Došlo k poklesu reálné hodnoty mince, mj. z důvodu vyčerpání větších zásob drahých kovů. Důsledkem byl pokles daňových příjmů šlechty, která na něj často reagovala zvyšováním poddanských dávek. Vyostřovaly se národnostní spory mezi Čechy a Němci. Rivalita členů lucemburské dynastie po smrti Karla IV. vedla k oslabení

13 Srov. ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik*, s. 19.

14 Srov. tamtéž.

pozic českého státu. Po roztržkách s arcibiskupem Janem z Jenštejna ztratil král Václav IV. oporu velké části církve, čehož využívala vysoká šlechta k posilování svých pozic. V neposlední řadě se začaly ozývat kritické hlasy na adresu církve. Rostla vzdělanost šlechty i měšťanů, kteří tak měli možnost se seznamovat s náboženskou literaturou a vytvářet si představy o zásadách správného života. Špatný život většiny představitelů církve byl viděn jako hlavní příčina všech negativních jevů ve společnosti, proto se řešení současných poměrů soustředilo na nápravu církve.¹⁵ Ideálem pro život křesťanského společenství se stala příkázání evangelia a poměry z dob apoštolů a prvotní církve. Reformní myslitelé si však neuvědomovali, že opakování minulosti není možné.¹⁶

1.1 Náboženské poměry v Čechách

Církevní poměry v Čechách za Václava IV. se zhoršovaly od roku 1378, kdy nastal církevní rozkol, a když byl později proti Václavu IV. zvolen nový král. Rozdvojení církve a úpadek říše měly za následek obecný pokles autority a dlouhé trvání církevních a světských zmatků. Byly hlavní příčinou české dezorientace, protože tak se uvolnila cesta rozličným tendencím, které by bylo možné v normální době udržet v nutných mezích.¹⁷

V církvi rostla řada úpadkových jevů. České země odváděly poplatky za papežské buly, nejrůznější taxy např. za udělení velké papežské ochrany církevním stavům, u příležitosti udílení odpustků a jiných milostí, dále poplatky na vydržování papeže, kardinálů a papežských úředníků aj. Už koncem 13. století byly římské požadavky v desátkách, ve sbírkách na Svatou zemi, na vydržování legátů a jiné platy dost značné. Bezohledné vymáhání takových poplatků vyvolávalo pohoršení, hněv a odpor.¹⁸

15 Srov. ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí Koruny české V.*, s. 11–63.

16 Srov. TENTÝŽ. *Tajemství českých kronik*, s. 22.

17 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 220.

18 Srov. tamtéž, s. 153.

1.2 Mravní stav duchovenstva

Privilegované postavení církve bylo příčinou, že kněžský stav byl přitažlivý, a tedy kněží bylo více, než se mohlo uplatnit. Zlepšené hmotné postavení kléru svádělo k zanedbávání povinností, hýření a jiným přestupkům. V rukou světského duchovenstva, arcibiskupa, biskupů, kapitul a v rukou klášterů byla více než třetina veškeré půdy. Toto bohatství lákalo do duchovního stavu mnoho osob nepovolaných. Ve velké míře se rozmohlo mnohoobročnictví (spojování několika církevních úřadů) v rukou jedné osoby. Držitelé několika beneficí tak nemohli plnit všechny povinnosti, proto k nim dosazovali své placené zástupce. Zlořády v kléru nebyly jen v Čechách, ale vyskytovaly se v celé tehdejší církvi.¹⁹

Neznamená to ovšem, že v blahobytu žili všichni duchovní. V důsledku vysokého počtu kněží nemohli všichni zastávat nějaký úřad, takže žili z příležitostných výdělků. Tito chudí kněží tak byli velmi náchylní k revolučním myšlenkám.²⁰

Obraz o poměrech duchovního života v českých zemích podává vizitační protokol arcijáhna Pavla z Janovic z let 1379-1382. I když se jedná o kontrolu části pražské diecéze, můžeme předpokládat, že podobná situace byla i v ostatních diecézích. Arcijáhen se zaměřoval na hlavní nešvary kněží té doby: soužití s ženou, návštěvy krčem, opilství a hazardní hry, dále nedostatky v péči o kostel. Smutným jevem byla také nechuť kněží k duchovní správě. Často byl kněz také kritizován svými farníky, když nekázal nebo manipuloval s kostelním majetkem. Rozšířeným nešvarem mezi laiky byl společný život muže a ženy bez církevního požehnání a také ignorování kostelních obřadů či svátostí.²¹

1.3 Hlavní myšlenkové proudy

Kritika života církve, který se neslučoval se základními biblickými požadavky, není záležitostí jen reformního hnutí 14. a 15. století. Zesvětštění duchovenstva, jeho

19 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 155, 204, 206.

20 Srov. WEIS, M. *Meč ve službách kříže 2. Proti pohanům a kacířům*, s. 67.

21 Srov. ČECHURA, J. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, s. 333–339.

nevzdělanost, pokrytectví a hamižnost bylo častou příčinou nejrůznějších nápravných hnutí, která s odmítáním nešvarů většinou zpochybňovala např. církevní instituci jako takovou, svátosti atd. Jako příklad uvedeme hnutí albigenkých ze 13. století, které bylo rozšířeno ve Francii. Podle nich byl viditelný svět dílem ďábla, tedy všechno stvoření je hříšné. Vyznačovali se přísnou askezí a naprostou zdrženlivostí od světa. Proti nim vystoupili nejprve cisterciáci a posléze dominikáni, kteří postupovali formou životního příkladu a kázání. Tento postup však úspěšný nebyl, docházelo k řadě násilných konfliktů, na něž odpovědí byly křížové výpravy a posléze i inkviziční tribunály. Zbylí albigenští kataři pak odešli mimo území Francie nebo se svého učení vzdali.²²

1.3.1 Valdenští

Nejvýznamnější a nejrozšířenější sektou v Čechách byli valdenští. Svůj původ odvozovali od lyonského měšťana Petra Valdese, který na konci 12. století opustil svoji živnost a rodinu, rozdál majetek chudým a vydal se hlásat dobrovolnou chudobu. Spolu se svými přívrženci šířil znalost Bible a požadavek návratu k apoštolskému životu. K další charakteristice valdenských patří kritika oficiální církve, odmítání farního systému, války, přísahy a trestu smrti, odmítání uctívání obrazů a svatých, popírání existence očistce. Toto hnutí se rychle šířilo, do Čech proniklo na začátku 14. století, kde mělo velký ohlas. Přes své programové nenásilí představovali nebezpečí pro tradiční pojetí řádu a byli pronásledováni inkvizicí. Valdenství se přesto šířilo dále, i když jen ve skrytosti. Existuje domněnka, že byl Petr Chelčický ovlivněn některou z menších sektářských skupin. Jeho názorový svět připomíná myšlenky právě valdenských.²³

1.3.2 John Wiclif

John Wiclif, anglický mistr, reagoval na stoupající finanční nároky papežské kurie a na bohatství a privilegované postavení kléru. Sociální postavení lidu bylo svízelné, neboť

22 Srov. WEIS, M. *Meč ve službách kříže 2. Proti pohanům a kacířům*, s. 36–58.

23 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 19n. Srov. též ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí Koruny české V*, s. 192n.

byl přetížen robotami. Wiclif začal vystupovat veřejně proti bohatství církve, apeloval při tom na chudobu apoštolů, kterou požadoval po kněžích. Po vypuknutí papežského schizmatu v roce 1378 své výhrady vůči církvi zesílil. Papežství viděl jako zbytečné, protože hlavou církve je Kristus. Pravými členy církve jsou jen lidé bez hříchu, a to jsou ti, kteří jsou k tomu Bohem předurčení. Jediným pramenem křesťanské nauky mu byla Bible, všechno ostatní zavrhoval: svátosti, odpustky, modlitby za zemřelé, úctu ke svatým atd.²⁴ Závažný dopad měla jeho teze o odstranění rozdílu mezi knězem a laikem ve společnosti predestinovaných.²⁵

1.3.3 Pražští kazatelé

K nápravě náboženského života lidu v Čechách byli zvaní kazatelé. Významnou osobností zde byl Konrád Waldhauser, kterého pozval do Prahy již Karel IV. Jeho nápravné snahy měly úspěch, zejména u studentů vysokého učení. Dokázal také oslovit německý patriciát. Při kritice mravů laiků se nutně musel dostat ke kritice osobního života kléru. Dostal se tak do konfliktu s řeholníky, kterými byl obžalován z kacířství. Než však došlo k procesu, Waldhauser zemřel.²⁶

Pokračovatelem Konráda Waldhausera se stal Jan Milič z Kroměříže. vzdal se zajištěného místa v kapitule a stal se kazatelem. Ve svých promluvách káral křiklavé zlořády, pýchu, smilstvo a rozmařilost. Dalším tématem jeho tvorby i kázání bylo varování před Antikristem. Při jednom kázání označil jako Antikrista samotného přítomného Karla IV. Získal řadu stoupců mezi studenty a mladším klérem, zaujal davy a zasloužil se o reformu mezi lidmi. Také se mu podařilo vybudovat na místě zrušeného nevěstince příbytek pro napravené ženy a novou kapli.²⁷ Se svým požadavkem denního přijímání eucharistie se dostal do sporu s farním klérem.²⁸

24 Srov. KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 255n.

25 Srov. ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 2. Kořeny české reformace*, s. 55.

26 Srov. KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 264. Srov. též ČECHURA, J. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, s. 107.

27 Srov. WEIS, M. *Meč ve službách kříže 2. Proti pohanům a kacířům*, s. 71n. Srov. též ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 2. Kořeny české reformace*, s. 192–195.

28 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 209.

Dalším významným řečníkem byl učenec a Milíčův přítel Vojtěch Raňkův z Ježova. I on prosazoval časté přijímání eucharistie. Střed duchovního života v eucharistii viděl také další Milíčův posluchač, Tomáš Štítný.²⁹ Jako kazatel se uplatnil Matěj z Janova, který také patřil k Milíčovým žákům. Hlásal, že je potřeba učinit středem křesťanského života Písmo a eucharistii. Vystupoval proti nadbytečným nánosům, za které pokládal obřady, posty, poutě, obrazy, uctívání ostatků atd. Významný sociální dopad má jeho myšlenka rovnosti kněze a laika po přijetí eucharistie.³⁰

Náboženské reformní hnutí dostalo koncem 14. století nové podněty od mladší generace, která byla odchována většinou pražskou univerzitou, se znalostí i dalších duchovních proudů. Jednotlivé osobnosti byly ovlivňovány různými myšlenkovými proudy, byla však zachována původní linie, což byla náprava církve reformou mravů duchovenstva i laiků v mezích církevní věrouky a mravouky.³¹

Postupně došlo ke splynutí lidového proudu, který byl vyvolán Milíčem, a učeného proudu, zastoupeného novou generací na univerzitě. Wiclifovy myšlenky byly v Čechách známy od 80. let 14. století. Některé souhlasily s českou reformní tradicí, ale základní rozdíl byl ve východisku a důsledcích. Wiclif kritizoval už samotnou podstatu církve, české hnutí chtělo jen nápravu církve vnitřní reformou. Mladá reformní generace však byla přesvědčená, že Wiclifovo reformní stanovisko je nejjistější základnou pro reformu českých náboženských poměrů. Mluvčím této generace se stal Jan Hus.³²

1.3.4 Jan Hus

Hus působil v Betlémské kapli jako kazatel. Navázal na domácí reformní tradici a seznámil se s Wiclifovými spisy, používal jeho názory ve svých kázáních. Nepřevzal všechny Wiclifovy odchylky, ale byl ovlivněn jeho názory na církev a stát.³³ Skupina českých mistrů na pražské univerzitě, soustředěná kolem Husa, získala podporu

29 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 234.

30 Srov. TENTÝŽ. *Dějiny katolické církve II.*, s. 265. Srov. též GOLL, J. *Chelčický a Jednota v XV. století*, s. 12.

31 Srov. KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 267.

32 Srov. tamtéž, s. 267n.

33 Srov. tamtéž, s. 268.

obyvatelstva, avšak nepomýšlela na násilnou změnu poměrů, spoléhala na moc Božího slova.³⁴

Hus se těšil přízni arcibiskupa i královského dvora. Arcibiskup mu svěřil nápravu duchovních. Poté, co se Hus zastal Wiclifových spisů, ztrácí přízeň arcibiskupa, ale stále se nachází pod panovníkovou ochranou. O tu přichází po otevřeném odporu proti odpustkové bule, která vyzývala k tažení proti papežovu nepříteli Ladislavu Neapolskému. Hus se otevřeně postavil proti udílení odpustků i proti papežské bule, což vyvolalo konflikt s papežem. Ten vyhlásil klatbu na Husa a všechny, kdo by se s ním stýkali.³⁵

Spolu s klatební bulou na Husa byl v roce 1412 vyhlášen nad Prahou interdikt, který znamenal omezení náboženského života, takže Hus raději odešel na venkov. Kromě kázání rozvinul v této době literární činnost. Když byl v roce 1414 svolán do Kostnice koncil, Hus se rozhodl, že se půjde ospravedlnit. Po svém příchodu do Kostnice v listopadu 1414 byl však uvězněn.³⁶ V květnu 1415 byla koncilem odsouzena Wiclifova nauka, Husovi pak bylo vytknuto 30 heretických vět z jeho spisů. Hus popíral jejich heretický smysl, snažil se je vykládat pravověrně a neodvolal ani nesprávný smysl.³⁷ Žádal, aby byl usvědčen z bludu prostředky, které byly obvyklé v tehdejších teologických disputacích. Naproti tomu koncil chtěl, aby se Hus sklonil před jeho autoritou. Došlo tak ke střetu dvou principů: koncil nemínil diskutovat a Hus se odmítal podrobit. Smírné řešení v této situaci nebylo možné, takže byl 6. července 1415 Hus odsouzen a upálen.³⁸

Hus ani jeho předchůdci nechtěli založit novou církev nebo nové náboženství, ale chtěli, aby se svět vrátil k původní katolické víře. Chtěli být lepšími katolíky, než byli jejich

34 Srov. ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik*, s. 22.

35 Srov. ČECHURA, J. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, s. 123n. Srov. též KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 70.

36 Srov. KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 271.

37 Srov. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*, s. 173.

38 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 255.

současníci, a věřili, že jimi opravdu jsou. Proto Hus tolik trval na své pravdě a odmítal označení kacíře.³⁹

1.4 Husitské války

V Husově smrti byla spatřována urážka celého českého národa, proto na 500 pánů a zemanů Čech a Moravy poslalo do Kostnice stížný list. V Čechách začalo zabírání církevních statků a ničení klášterů.⁴⁰ Naděje na pokojné řešení reformy přetrvávala ještě v prvních letech po upálení Jana Husa a Jeronýma Pražského. V únoru 1419 se král Václav IV. pokusil o kompromisní řešení, které husity rozhořčilo a katolíky neuspokojilo. Napětí, jehož viditelnou součástí byla shromáždění přívrženců husitství na horách, se stupňovalo a v létě 1419 vyvrcholilo pražskou defenestrací, která je považována za začátek husitské revoluce. Po smrti Václava IV. v srpnu 1419 už nebylo moci ani autority, která by revoluci zabránila.⁴¹

Brzy po Husově smrti vzala zaslé jednota v husitském hnutí a došlo ke štěpení na frakce. V pražské straně byli přímí Husovi stoupenci (univerzita, šlechta, měšťané). Zastávali mírnější směr, byli ochotni obětovat z Husových požadavků tolik, aby se neztratila základna k jednání s církví a panovníkem. Hnutí Jana Želivského bylo radikálnější, uplatnilo se v nižších vrstvách obyvatelstva. Radikální tábořská strana se zpočátku zaměřila na ideály rovnosti, nenásilí a společného majetku. Toto vzalo brzy zaslé a v Táboře byla ustanovena hierarchie společnosti běžná v té době.⁴²

Všichni husité se hlásili společně ke čtyřem pražským artikulům, které byly formulovány roku 1420. Artikuly požadovaly podávání eucharistie podobojí, svobodné hlásání Božího slova, konec světského panování kněží a stanovení a trestání veřejných hříchů.⁴³

39 Srov. PEKAŘ, J. *Postavy a problémy českých dějin*, s. 103.

40 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 235.

41 Srov. ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik*, s. 22n.

42 Srov. KADLEC, J. *Dějiny katolické církve II.*, s. 273.

43 Srov. tamtéž, s. 273n.

V prvním období husitských válek se podnikaly útoky proti domácím odpůrcům a obrana proti trestným výpravám ze zahraničí. Vedení tábořských vojsk se ujal Jan Žižka, který chápal program artikulů vojensky a byl odhodlán udržovat pravdu Božího zákona násilím: lidé přijmou reformu buď po dobrém, nebo po zlém. Písemným dokumentem tohoto nekompromisního postoje jsou Stanovy Žižkova branného bratrstva z roku 1423.⁴⁴

V druhém období husitských válek stál v čele Prokop Holý. Byla to doba bitev proti křižáckým vojskům a doba výpadů do zahraničí. V tomto období dochází také k vyostřování rozdílů mezi husitskými stranami. Významu nabývá husitský střed zastupovaný Janem Rokycanou. Husitství se stávalo hrozbou pro západní církve, proto jsou jeho zástupci pozváni na Basilejský sněm (1432). Výsledkem několikaletých jednání bylo přijetí basilejských kompaktát, která obsahovala povolení přijímání pod obojí jen pro dospělé, v ostatních artikulech byly provedeny nepatrné ústupky. V roce 1434 se odehrála bitva u Lipan, která znamenala porážku husitských vojsk. Arcibiskupem byl zvolen přes odpor koncilu Jan Rokycana.⁴⁵

Následky husitských válek byly hluboké a trvalé. Církevní reforma se nezdařila, došlo k mocenskému úpadku kléru, k poklesu panovnickovy moci, stouplo politické sebevědomí měst a šlechty, k lepšímu si pomohla nižší šlechta. Poměry selského lidu se nezlepšily, opatření po válkách přinesla větší připoutání poddaných k půdě. Jako v každé válce, tak i v této došlo k hmotným a kulturním škodám, k ochromení hospodářského života a zahraničního obchodu a k úbytku obyvatelstva.⁴⁶

44 Srov. WERNISCH, M. *Husitství, raně reformační příběh*, s. 81n.

45 Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 1*, s. 274–278.

46 Srov. TENTÝŽ. *Dějiny katolické církve II.*, s. 276.

2 Petr Chelčický

2.1 Život a dílo Petra Chelčického

Vzhledem k tomu, že se všechny výše uvedené kvalifikační práce ve větší nebo menší míře věnují otázce původu, identity, života a díla Petra Chelčického, zmíníme v naší práci jen základní údaje.

Jak praví F. Palacký o Chelčickém, jeho osoba je zahalena tmou a pochybnostmi. Petrovi současníci se o něm zmiňují málo, takže jeho životní data můžeme vytušit z datování některých traktátů a z několika zmínek, které o sobě pronesl Petr nebo jeho současníci.⁴⁷ Podle dostupných údajů se jako nejpravděpodobnější rok narození uvádí letopočet 1380. Dále víme, že v letech 1419 a 1420 pobýval v Praze. Víme s jistotou, že nevystudoval univerzitu. Je možné, že prošel aspoň částí studia na pražském vysokém učení, i když si nestihl osvojit dostatečnou znalost latiny. Je nepravděpodobné, že měl ženu a děti; manželství přijímal jako nezbytné zlo. Neznáme ani rok smrti Chelčického. Poslední dochovaná zmínka o Petrově životě se týká jeho setkání s členy skupiny kolem bratra Řehoře někdy v 50. letech. Chelčický zemřel zřejmě zanedlouho po tomto setkání; v roce 1461 se o něm hovoří již jako o mrtvém.⁴⁸

Co se týká otázky Petrovy identity, rovněž si nemůžeme být jisti. Nejpravděpodobnější hypotéza ho ztotožňuje s osobou zemana Petra Záhorky ze Záhorčí: měl majetek, který by mu umožňoval studovat, mohl mít určitou autoritu k setkávání s předními duchovními své doby a vyznal se ve šlechtickém prostředí.⁴⁹

Chelčický sledoval myšlení své doby, stýkal se s mnoha představiteli českého reformačního hnutí, mimo jiné i s Janem Husem. Zajímal se o dílo anglického

47 Srov. PALACKÝ, F. *Dějiny národu českého IV.*, s. 242n.

48 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 15–42.

49 Srov. tamtéž, s. 18.

reformátora Johna Wiclifa, který ve velkém měřítku ovlivnil husitské myšlení, zejména v pojetí Božího zákona, učení o církvi a učení o svátostech.⁵⁰

Chelčický čerpal i z radikálních myšlenek starých sektářských hnutí, které se šířily na jihočeském venkově po Husově smrti. V situaci slábnoucí autority římské církve vystupovali z illegality stoupenci nejrůznějších náboženských skupin. Ať se jednalo o valdenské, beghardy nebo bratry svobodného ducha, všechny spojoval odpor ke stávající církvi, teoreticky opřený o biblické svědectví o prvních křesťanech. Jejich názory se prolínaly, ovlivňovaly, až skupiny ztrácely na své výlučnosti. To vše tvořilo základnu pro rané táborství, které se přihlásilo masovými poutěmi na hory. Lidé se setkávali na horách, kterým dávali biblická jména, slavili zde prostou bohoslužbu a učili se Božímu zákonu. Zde zakusil Chelčický ideu křesťanského bratrství v praxi.⁵¹

O to krutější skutečností se pro něj stal nedlouho poté začátek husitských válek. Začal hájit myšlenku neslučitelnosti tělesného boje s principy duchovního života. Neuspěl s ní při setkání s tábory v Písku na podzim 1420, ani zanedlouho v Praze u Jakoubka ze Stříbra, nejvýznamnějšího teologa pražské strany. Petr se tak utvrdil ve svém přesvědčení o výrazné minoritnosti Kristových věrných na tomto světě. Přesto, nebo spíše proto chce Petr uprostřed postupující zkázy světa hledat východisko – pravou cestu pro sebe a pro jiné.⁵²

Nejodmítavější postoj zaujímal vůči římské církvi, která podle něj nesla hlavní podíl viny za zkázu křesťanství. Husitským stranám vytýkal používání násilí, pražanům kromě toho závislost na katolické církvi v oblasti věrouky a malé oproštění se od církevní tradice. Nejblíže měl Petr k tábořským kněžím, se kterými ho před začátkem husitských válek spojoval důraz na biblické základy a zachovávání Božího zákona. Po roce 1420 se však s nimi rozešel, protože se přiklonili k boji. Také se lišil jejich výklad o eucharistii.⁵³

50 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 22.

51 Srov. tamtéž, s. 22n. Srov. též RAPP, F. *Církev a náboženský život západu na sklonku středověku*, s. 133.

52 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 24.

53 Srov. CHELČICKÝ, P. *Sít víry*, Brno 2011, s. 342n.

Kořeny Petrovy odlišnosti spočívají v jeho jiném vidění světa kolem sebe. Je přesvědčený, že hovoří do naprosto mimořádné situace, která se vymyká všemu, co dosud lidstvo poznalo, a ve které selhávají všechny osvědčené postupy. Tato mimořádná situace tedy vyžaduje použití prostředků, které jsou nezvyklé, ale člověk s nimi může čelit i krajnímu ohrožení, do kterého ho uvrhuje nová doba. Zesílené vědomí o hrozbách nastupující zkázy světa a lidstva, o hledání východiska z bezvýchodné situace vyostřilo Petrovo vnímání okolního světa tak, že byl schopen postihnout i takové rozpory, které unikaly jeho současníkům.⁵⁴

Petr tvrdě kritizoval a zatracoval současný svět, aniž by si ho přál zlepšit, neboť se mu zdál nehostinnou zemí, ve které praví křesťané žijí jako cizinci, kteří musí snášet násilí a utrpení. Vizí Chelčického bylo spirituální, eschatologické společenství, kterému stačila k životu láska, poslušnost Božímu zákonu, oděv a pokrm. Tato snaha o návrat ke stylu života prvotní církve však byla nereálná.⁵⁵

Chelčický vychází z obrazu dokonalé první církve a tento vzor srovnává s přítomným stavem: všude a ve všem nachází úpadek, který nemůže přemoci ani zpočátku úspěšné husitské hnutí. Chelčický sleduje podrobně příčiny a příznaky všeobecného odpadu od pravého křesťanství a dívá se na současnost skepticky, přesto se nevzdává naděje v budoucnost.⁵⁶

Velkým tématem pro Petra a jeho současníky byla přítomnost Antikrista ve světě. Chelčický toto téma ještě vyhrotil. Podle něj se člověk ocitá ve dvojím ohrožení: zakouší tlak okolního světa a zároveň bojuje se zlem, které je v něm sám. Boj s Antikristem se odehrává především v nitru každého člověka, a to tak, že se člověk snaží přemoci zlo sám v sobě a že odmítá společenské struktury, které vyrostly z popření Božího zákona.⁵⁷

54 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 21.

55 Srov. ŠMAHEL, F. *Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje*, s. 53, 309.

56 Srov. GOLL, J. *Chelčický a Jednota v XV. století*, s. 18.

57 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 21n.

O celkovém díle Petra Chelčického se zde zmíníme stručně, Petrovy traktáty související se sociální tematikou rozebíráme podrobně v kapitole 2.3.

Do dnešní doby se zachovalo asi padesát spisů, jejichž autorem je pravděpodobně Chelčický. Řada dalších, které jsou mu připisovány, se ztratila. Petrovy spisy můžeme jednoznačně datovat pouze u menšiny děl. Na začátek 20. let 15. století se datují traktáty *O boji duchovním* a *O rotách českých*, do poloviny 20. let potom spisy věnované problematice eklesiologické (*O církvi*, *O trojím lidu*) a eucharistické (*O těle božím*, *Replika proti Mikuláši Biskupcovi*). Polemiky proti pražským mistrům, které se týkají zejména svátostí, očištění atd. (*Zprávy o svátostech*, *Replika proti Rokycanovi*), pocházejí z počátku 30. let. V polovině 30. let pravděpodobně vznikla *Postila* a nedlouho po ní dva traktátové cykly (*O šelmě*, *O Antikristu*). Ze začátku 40. let pochází *Síť víry* a později drobné polemiky.⁵⁸

Petr Chelčický jako spisovatel je velice svérázný, samostatný, vždy si ponechává volný úsudek a je přístupný poučení i od svých protivníků. Naproti tomu dovede vyslovit své pochybnosti i vůči svým učitelům. Svoje učení nevykládá soustavně, často odbočuje od hlavní myšlenky a opět se k ní vrací.⁵⁹

2.2 Jednota bratrská

Myšlenky Petra Chelčického našly svoji odezvu ve společenství, ze kterého vznikla Jednota bratrská. Zpočátku to byla skupina stejně smýšlejících posluchačů Jana Rokycany, kteří hledali radikálnější cestu. Rokycana je odkázal na Chelčického. Pražské věřící oslovilo Chelčického líčení současné zkázy křesťanství a zaujalo je jeho řešení. Tato skupina bratra Řehoře našla své první místo v Kunvaldu na litickém panství, kde se snažila žít podle myšlenek Chelčického.⁶⁰ V první řadě se řídili Božím zákonem, zaměřili se na praktický směr a věroučným otázkám přiznávali vedlejší důležitost.⁶¹

58 Srov. CHELČICKÝ, P. *Síť víry*, s. 343n.

59 Srov. *Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického*, s. 13.

60 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 158–161.

61 Srov. PALACKÝ, F. *Dějiny národu českého IV.*, s. 252.

S příchodem nových členů, často i z vyšších vrstev, docházelo k různým střetům, které vyústily v roce 1490 k oddělení Malé stránky, která trvala na zachování prvotních zásad. Větší část zmírnila prvotní přísná pravidla a otevřela se vzdělání. Tento proud potom určoval další vývoj Jednoty bratrské. Díky ní existovalo v českých církevních kruzích výraznější povědomí o Petru Chelčickém až do prvních desetiletí 16. století. Chelčického pojednání a Řehořovy traktáty představovaly nejautoritativnější texty nové církve, byly stavěny hned za Bibli. Po zániku Malé stránky se znalost Chelčického začala vytrácet i z nové církve, jeho spisy byly však i nadále opisovány a budily občasnou pozornost.⁶²

U Jednoty bratrské můžeme objevit náznak myšlenky náboženské tolerance: i členové Jednoty se dovolávali svobody svého vyznání, a protože byli v menšině, museli připustit nejen koexistenci více křesťanských konfesí, ale i právo soukromé volby.⁶³

2.3 Hlavní okruhy se sociální tematikou v díle Petra Chelčického

2.3.1 Proti násilí

2.3.1.1 O boji duchovním

Postoj nenásilí je Petrovým silným akcentem, který se projevuje již na začátku jeho díla. Hned první známý spis *O boji duchovním* vznikl v roce 1421 po vítězství táborského vojska jako protiváha k výzvě Jana Roháče z Dubé hájit Boží pravdy mečem. Hlavním nepřítelem člověka je ďábel, který je přítomný ve světě: Chelčický ho vidí v osobě papeže, mnichů, táborských kněží, v tělesnosti i v ženské kráse. Jako ochranu proti ďáblu vidí podle listu Efezanům život podle pravdy, bezúhonnost, odhodlanost, víru, naději a Boží výroky. Lidé se oblékají do tělesné zbroje, protože nemají zbroj duchovní: důsledkem ztráty pravdy jsou pak současné války.⁶⁴

62 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 162n.

63 Srov. ŠMAHEL, F. *Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje*, s. 63.

64 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 74n.

Člověk sám v boji s ďáblem nemůže obstát, jedinou cestou je cesta víry, plnění Božího zákona a duchovního boje. Petrův požadavek dokonalosti zahrnuje i asketický způsob života: pozemské věci jsou krásné, jsou stvořené Bohem, ale nemůžeme je mít radši než Boha. Bezvýhradná láska patří jen Bohu – od ní se pak odvíjí láska k bližnímu. Petr žádá spravedlnost, viděnou jako celý soubor křesťanských ctností: trpělivost, pokoru, milosrdenství, tichost, věrnost, čistotu atd. Je to vysoko nastavená laťka, i Petr sebekriticky přiznává, že tak náročným požadavkům nedostojí ani on.⁶⁵

2.3.1.2 *Replika proti Rokycanovi*

Tento spis z let 1433-1434 je Petrovou odpovědí na list Jana Rokycany, který se nedochoval. Podle Petrových komentářů můžeme odhadovat, čeho se týkaly výtky Jana Rokycany vůči Chelčickému. Kromě částí věnujících se problematice věroučné autority, očištění a zpovědi zde najdeme pojednání o moci mečové, kterému se v této kapitole věnujeme. Petr zde kritizuje světskou moc, násilí a zabíjení, což je pro něj nejzřetelnějším projevem odvržení Božího zákona.⁶⁶

Připouštět oprávněnost zabíjení je jako kdyby si člověk nastavil meč proti sobě. Pánem nad lidským životem je jedině Bůh – on člověka stvořil a jen on má právo člověka usmrtit. Všechna přikázání druhé desky desatera mluví jen o lásce k bližním a nic se neprotiví této lásce jako zabíjení. Chelčický kritizuje Husa za schvalování zabíjení. Dále proti přípustnosti boje rytířů říká Rokycanovi, že v době války se nadělají rytíři z měšťanů a sedláků, takže je postaven všechen lid proti sobě. Petr k tomu trpce dodává, že k zabíjení ještě asistuje kněz s eucharistií.⁶⁷

V prvotní církvi apoštolové nežádali pomoc od světské moci. Křesťané následovali apoštoly v trpělivosti a ve velkých pokušeních mezi pohany, nepoužívali světské moci, ale trpěli od pohanů až do Konstantina. Konstantin se vmísil mezi křesťany s pohanským panováním. Kněz, předtím pronásledovaný, přijal císařské panství a

65 Srov. tamtéž, s. 77n.

66 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 19n.

67 Srov. tamtéž, s. 82–84.

odstoupil od víry. V dějinách po konstantinovském obratu vidí Chelčický začátek úpadku církve, což konstatuje slovy: „Dnes jest vlit jed v církev svatú“.⁶⁸

Dále obviňuje Petr církevní otce, že připouštěli používání zbraní, i na ně se odvolával Jakoubek ze Stříbra, když se ho Petr dotazoval po důvodech použití zbraní. Chelčický však apeluje na Ježíšův výrok z Mt 5,21.22a: „Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: ‘Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.’ Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu.“ Jako protiklad Petr uvádí, že rytíři po zabití člověka nemají žádnou vinu ani svědomí, tedy nepotřebují ani pokání. I Izraelité se po bojích s Midjánci museli očišťovat; dnes má bojovník ještě krev na sudlici a jde k oltáři... Jak by se asi osopil mistr Jakoubek na toho, kdo by v postní pátek snědl jelito? Ale vinu za zabití člověka uznat váhá. Petr zdůrazňuje, že i když je používání zbraní církví posvěceno, stále platí Ježíšova slova o lásce k nepřátelům a o neodplácení zlým za zlé.⁶⁹

2.3.1.3 *Postila*

Chelčického *Postila* s názvem *Knihá výkladů spasitelných na čtení nedělní celého roku* vznikala v průběhu několika let, datace se uvádí do rozmezí 1434-1435, nebo 1440-1441. Chelčický se inspiroval Husovou Postilou, a to obsahově i formálně. Převzal od něj myšlenky i některé pasáže, ale také celou strukturu díla. Husovu Postilu však překonal mnohem větším rozsahem, který se bohužel nedochoval úplně. Chelčického *Postila* je dílo laika určené pro laiky jako náhrada kázání soudobých nehodných kněží. Mezi specifické rysy Petrovy *Postily* patří bezvýhradný biblicismus, občas se odkazuje na patristické autory, ale převážně čerpá ze Starého a Nového zákona. Hlavní témata se týkají modlitby, vztahu k majetku (důraz na dobrovolnou chudobu, odsouzení žebravého způsobu života těch, kteří mohou pracovat), otázky utrpení, ale také zdůvodňují Petrův postoj nenásilí, kterému se budeme v této kapitole věnovat.⁷⁰

68 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 84.

69 Srov. tamtéž, s. 84–86.

70 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 107–109.

Jedním z pilířů Petrovy teorie o nenásilí je starozákonní výrok „Má je pomsta i odplata“⁷¹ a výrok sv. Pavla: „Nechtějte sami odplácet, milovaní, ale nechte místo pro Boží soud, neboť je psáno: Mně patří pomsta i odplata, já odplatím, praví Pán“⁷². Chelčický tak vyjímá tresty z oblasti lidského rozhodování a dává je do Božích rukou.⁷³

Základem interpretace odmítání trestu smrti je pro Petra výklad podobenství o pleveli mezi pšenicí.⁷⁴ Jako hospodář nechává zrát plevel i s pšenicí až do doby žní a nedovolí svým služebníkům, aby plevel vytrhali, tak Bůh brání tomu, aby lidé rozhodovali o smrti ostatních hříšníků. Petr připomíná, že jen Bůh ví, kdo je na poli plevelem a kdo pšenicí, a dále, že hříšníky jsou všichni lidé, nikdo tedy nemá právo trestat druhého člověka. Zde Chelčický odkazuje na Ježíšův výrok proti rozhodnutí farizeů kamenovat cizoložnou ženu.⁷⁵

Petrův požadavek na zrušení trestu smrti souvisí s jeho tématem o trojím lidu, vyjádřeném v traktátu *O trojím lidu* a v *Síti víry*: právo popravovat patřilo k hlavním pilířům zdůvodnění existence světských pánů. U Petra snad nejvíce z husitských reformátorů vystupuje do popředí požadavek zrušení trestu smrti v souvislosti s vizí nové společnosti, postavené na evangelijním základu. Zde trest nemá mít charakter msty nebo odstrašujícího prostředku, ale výchovy a nápravy.⁷⁶

2.3.1.4 *Pro krádež není hodné člověka na smrt vydati*

Tento traktát o neoprávněnosti trestu smrti za krádež je prvním známým českým pojednáním věnovaným rozboru trestu smrti. Odmítání trestu smrti v případě krádeže najedeme i u dalších reformátorů. Jejich hlavním argumentem bylo, že trest smrti pro zloděje není zakotven v Bibli. Odvolávají se na to, že starozákonní židovství trestalo krádež menšími tresty než jiné přečiny. Chelčický navrhuje jako trest náhradu za ukradené zboží, a pokud to nebude možné, tak nucené práce. Zde vidí Petr výchovnou

71 Dt 32,35.

72 Řím 12,19.

73 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 109, 133.

74 Srov. Mt 13,24–30.

75 Srov. J 8,7. Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 150n. Výklad této perikopy viz CHELČICKÝ, P. *Postilla I.*, 174–185.

76 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 151.

funkci trestu: nucené práce budou pro zloděje daleko více odstrašující než hrozba oběšení.⁷⁷

Nový zákon pak o trestu za krádež nehovoří, ale vyzývá k vzájemné lásce. Zloděj má ukradené vrátit a činit pokání. K tomu Chelčický připomíná výzvu sv. Pavla: „Kdo kradl, ať už nekrade, ale ať raději přiloží ruce k pořádné práci, aby se měl o co rozdělit s potřebnými.“⁷⁸ Kde tedy vzali křesťané trest smrti za krádež, ptá se Petr. Jedině z pohanského práva, před kterým varoval už Izraelity autor Mojžíšových knih⁷⁹. A jestliže toto vymysleli sami křesťané, je to navzdory Božímu zákonu a bude to potrestáno. Zastavení zlodějství vidí Chelčický v souvislosti s omezením dalších společenských nešvarů, jako jsou hra v kostky, zahálka povalečů, možnost prodeje ukradených věcí atd. Varuje ty, kteří mají možnost zlodějství bránit a nečiní tak.⁸⁰

Přivádět zloděje k pokání vidí Chelčický jako prospěšné pro obě strany: zloději by konali pokání a soudci by měli dobrý skutek za obrácení hříšníka. Na závěr traktátu Chelčický varuje všechny, kteří si vytvoří vlastní spravedlnost a neřídí se Božími zákony.⁸¹

2.3.1.5 Reflexe v současnosti

Problematika násilí a nenásilné řešení konfliktů provází lidstvo od počátku a bude ho provázet stále – toto téma není možné jednou provždy vyřešit s tím, že k násilí už nedojde. Naše dějiny jsou prostoupeny válkami, sociálními nepokoji, napětím a nejrůznějšími konflikty. Ani v dnešní době nedokážeme žít v dokonalém souladu. Forem násilí je celá řada: válečné konflikty, sociální nepokoje, různé formy nátlaku, osobní spory v profesním, občanském a rodinném životě atd. Můžeme sem zařadit i násilí vůči vlastní osobě – od nepřijetí sebe přes sebepoškozování až po sebevraždu – a také násilí proti životnímu prostředí a přírodě.

77 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 149n.

78 Ef 4,28.

79 Srov. Lv 18,3; Ex 23,2.

80 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 153–155.

81 Srov. tamtéž, s. 155n.

Závažným tématem k otázce nenásilí je téma trestu smrti. V současné době se trest smrti uplatňuje u obzvlášť závažných trestných činů, a to ještě ne ve všech zemích. Stále se řeší, zda je společnost k tomu oprávněná, a vedou se spory o důvody pro a proti.

Chelčický nechce ve svých spisech napravit celou společnost, ale obrací se k člověku jako jednotlivci. Odmítá vzájemné odsuzování mezi lidmi. Zde můžeme vyjít z Petrova výkladu podobenství o pleveli a pšenici. Jak Chelčický uvádí, nikdo z nás neví, kdo je na poli plevelem a kdo pšenicí. A jelikož se obojí od sebe bezpečně pozná až před sklizní, nemůžeme odsuzovat druhého člověka, vždyť nevidíme do jeho myšlenek a úmyslů a neznáme, jakou cestou se bude ubírat jeho život. Můžeme jít ještě dál a spolu s A. Faudenmem⁸² se ptát, kolik plevelu a pšenice je v každém z nás: co převládá, co určuje naše jednání? Zde dojdeme opět k Petru Chelčickému, který při popisu zla ve světě zdůrazňuje hlavně nebezpečí přítomnosti zla v člověku samotném. Boj s Antikristem znamená především boj se zlem ve svém vlastním nitru.⁸³

2.3.2 Rovnost všech lidí

2.3.2.1 *O církvi svaté*

Tento drobný traktát z roku 1421 je obranou venkovského lidu, který musí pracovat na vyšší vrstvy. Chelčický vidí církev jako jedno tělo s mnoha údy, jehož hlavou je Kristus a mezi jednotlivými částmi těla má panovat rovnost.⁸⁴ Traktát obsahuje hrubý náčrt problematiky o trojím lidu, který udivoval čtenáře svým neobvyklým řešením. Čtenáři a posluchači Chelčického se domáhali podrobnějšího výkladu, mezi nimi byl zřejmě i tábořský kněz Markolt ze Zbraslavic, kterému Petr adresoval spis *O trojím lidu*.⁸⁵

82 Srov. FAUDENOM, A. *Počuli sme slovo Pánovo*, s. 449n.

83 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 22. Výkladem perikopy o koukoli a pšenici na poli se zabývali i jiní reformátoři, např. Jan Hus ve své *Postille*. Srov. HUS, J. *Postilla*, s. 70–77.

84 Srov. ČECHURA, J. *České země v letech 1378–1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, s. 171.

85 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 94.

2.3.2.2 *O trojím lidu*

Tento spis z roku 1425 se řadí k vrcholným pracím Petra Chelčického. Chelčický zde podává důkladnější rozbor a kritiku tradičního učení o trojím lidu než v předcházejícím spisu.⁸⁶ Své učení zde vyjádřil stručněji než v pozdějších pracích, proto jsou tyto rané práce cennější. Základem tohoto spisu je Chelčického teze, že všichni lidé ve společnosti jsou si rovni. Petr odmítá sociální nespravedlnosti a útrapy poddaného lidu, podporované teorií o třech stavech. Jazyk, kterým vše popisuje, je neobyčejně jadrný.⁸⁷

Situace obecného lidu v pozdním středověku odrážela důsledky rozdělení společnosti na trojí lid. Poddaní živili šlechtu a duchovenstvo a museli je poslouchat. Za to měla šlechta povinnost poddané chránit před nepřáteli. Časté výtky středověkých moralistů na adresu šlechticů jsou důkazem, že v poddaných viděli jedině zdroj svých příjmů, tedy k nim neměli křesťanský vztah.⁸⁸ Soudobou situaci poddaného lidu popisuje Chelčický na často používaném obrazu trojího lidu jako Kristova těla, kde hlavou je duchovenstvo, feudálové rukama a obecný lid nohama:⁸⁹ ruce by se měly o své nohy vždy starat, aby se neporanily a nezablátily. Jestliže se poraní, ruce je ihned léčí a obvazují. Jenže tyto ruce s mečem vydrou na nohách všechno, co si nohy získají k jídlu, a dokáží je jen olupovat. Když drží ruce meč, pak nedovedou přiložit lék na nohy, jen z nich cedí krev a bijí je, protože si jich neváží.⁹⁰

Petr Chelčický byl prvním významným evropským myslitelem, který toto učení opustil a jednoznačně zavrhl s odůvodněním, že takovéto dělení na trojí lid v prvotní církvi neexistovalo. Jeho požadavek sociální rovnosti vychází z přesvědčení, že se křesťanství nesmí stát učení, které by posvěcovalo sociální nerovnost.⁹¹

Chelčický se na začátku traktátu zaměřuje na postavení a oprávnění existence druhého stavu, tedy světské moci (sem řadí krále, knížata, vrchnosti, vojíny a všechny

86 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 94.

87 Srov. ČECHURA, J. *České země v letech 1378-1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, s. 171n.

88 Srov. GRAUS, F. *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II.*, s. 269.

89 Srov. ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik*, s. 21.

90 Srov. CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 35.

91 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 92n.

vykonavatele vládní, správní a soudní moci). Moc jako takovou nezavrhuje, vidí v ní určitá pozitiva. Říká, že světskou moc Bůh ustanovil pro ty národy, které neznají Boží zákon, aby v nich byl udržen řád a pokoj, byť mečem a strachem.⁹² Také neřádá, aby se poddaní vzepřeli svým pánům. Jenom připomíná, že vrchnosti nemají v křesťanské společnosti místo. Podle něj se společnost řídí buď Kristovými zákony, potom zde ale nemůže existovat vrchnost, nebo v ní vrchnosti existují, pak se však nejedná o společnost křesťanskou.⁹³ Jako protiklad k soudobé společnosti nabízí řád požadovaný Ježíšem Kristem, kde je projevem dokonalé spravedlnosti láska, jak o ní hovoří sv. Pavel (1 Kor 13,4–7)⁹⁴. Takový řád se však rodí jen ze srdce dobré vůle a naučit ho může jen zákon pravdy a Duch svatý.⁹⁵

V další části hovoří Chelčický o kněžském stavu. První kněží – apoštolové, učedníci – byli bez světské moci, nehledali záštitu od světa, ale skládali naději v Bohu. Ty uznává Chelčický jako pravé Kristovy kněze, také všechny další, kteří šli a půjdou v jejich stopách.⁹⁶ Posláním kněze je, aby byl náměstkem Kristova lidství v chudobě, v práci a v trpělivosti. Hříšníky má kněz volat k pokání a přijímat je na milost, tedy i zde by světská moc zasahovat neměla. Zkázu pro církve znamenalo přijetí císaře Konstantina papežem Silvestrem do církve. Kněží získali majetek, ke kterému přilnuli, oddali se rozmařilému životu a sešli z Kristovy cesty. Světská moc začala používat meč pod záminkou víry.⁹⁷

Co se týká třetího stavu, obecného lidu, rozvíjí Chelčický Pavlovo přirovnání společnosti k lidskému tělu⁹⁸. Sv. Pavel nerozlišuje tělo podle tělesných zvláštností, ale podle rozmanitých darů Ducha svatého ke společnému užítku celého těla. Jednotlivé údy znají svého Boha, bojí se ho a jsou spravedliví k Bohu i bližnímu. Když sv. Pavel

92 Srov. CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 3.

93 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 93.

94 „Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.“

95 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 96.

96 Srov. CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 40.

97 Srov. tamtéž, s. 4.

98 1 Kor 12,4–21.

mluví o tělesné práci, nerozkazuje, aby si kněží zasedli na robotníky. Nezakazuje kazatelům, aby přijímali potřebné věci, ale nabádá je k tomu, aby pohostinnost nezneužívali, ale pokud možno si na sebe vydělali vlastní práci.⁹⁹

Dále připomíná Chelčický napomínání sv. Pavla dělníkům, aby pracovali (kdo nechce pracovat, ať nejí) a ten, kdo kradl, ať už nekrade.¹⁰⁰ Všichni ať se učí tělesné práci, aby to z lásky činili všem nuzným, jako pravé údy těla, v němž všichni trpí s tím údem, který je hladový nebo nahý, a aby proto ještě tím víc dělali to, co je dobré. Jako údy těla mají zachovávat k jiným údům pravou lásku a spravedlnost, tak tedy má člověk dělat to, co je dobré, aby opravdu každému prospěl svou prací. Když to bude takto fungovat, žádný Kristův úd nebude konat práce zbytečné a škodlivé, nebude nic prodávat ani kupovat ovládaný při tom ziskostí, ale bude si víc cenit bratra než hmotného zisku: maje ho rád i při obchodování bude vždy volit raději škodu vlastní než škodu jiných.¹⁰¹

Na závěr traktátu uvádí Chelčický příklad toho, jak se úkoly, které se připisují trojímu lidu, rozcházejí s Božím zákonem. Výstižně popisuje hospodářské disproporce a život ve městě, kolem kterého se soustřeďuje boj: město je přelidněno, okolí zpustošené.¹⁰²

2.3.2.3 *Sít' víry*¹⁰³

Tento spis z let 1440-1443 patří k Chelčického nejproslulejším dílům. Je to zřejmě jeho první spis, který se dochoval v tištěné podobě (z roku 1521).¹⁰⁴

Do čela díla postavil Chelčický perikopu o povolání apoštolů a o zázračném rybolovu (Lk 5,1-11). Soustředil se jen na část věnovanou zázračnému rybolovu, vyzdvihl motiv

99 Srov. CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 43n.

100 Srov. 2 Sol 3,10.11; Ef 4,28.

101 Srov. CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 45n.

102 Srov. tamtéž, s. 46.53.

103 Název *Sít' víry* (ve variantách *Siet viery*, *Siet' viery*) můžeme najít také pod označením *Sít' víry pravé* (příp. *Siet viery pravé*, *Siet' viery pravej* atd.). Tento spis se dochoval pouze v tištěné podobě z r. 1521, ovšem bez titulního listu. Název díla najdeme v textu na prvních stranách jako *Siet viery*. Označení *Sít' víry pravé* pochází až ze 17. stol., proto se badatelé přiklánějí ke kratšímu názvu jako k autentickému. Srov. CHELČICKÝ, P. *Siet viery*, s. 7–10.

104 Srov. tamtéž, s. 22.

sítě víry, který dal knize i její název.¹⁰⁵ Síť je víra založená na Kristově zákoně, moře je svět se svými hříchy. Papež a císař jsou dvě velryby, které roztrhají síť, za nimi následuje množství rot, které zničení sítě dokonávají. Jestliže se má člověk zachránit, musí být vytažen sítí z moře.¹⁰⁶

Chelčický vidí prvotní církev jako dokonalou. Úpadek začal po konstantinovském obratu, kdy křesťané přestali být pronásledováni a kdy se křesťanství stalo oficiálním náboženstvím. Chelčický zde vidí nešťastné provázání světské moci s křesťanstvím. Zásady prvotní církve byly opuštěny jako nepotřebné.¹⁰⁷

Měřítkem je Chelčickému pravá síť sv. Petra, tedy Kristovo evangelium, které je podle něj jediným a zcela dostačujícím pravidlem víry i života.¹⁰⁸

Síť víry je rozdělena do dvou částí. V první části popisuje Chelčický zničení sítě, tedy úpadek Kristovy církve tím, že byl císař Konstantin přijat do církve s veškerou pohanskou mocí. Od té doby byly zaváděny do církve světské zákony, začalo panování křesťana nad křesťanem a církev se rozdělila na kněze, pány a dělníky. Papež se vzdal chudoby, přisvojil si moc odpouštět hříchy, proměnil živou víru v odříkávání modliteb a prázdné obřady, zavedl své zákony, víru v očistec a prodávání odpustků. Chelčický nazývá papeže nejvyšším Antikristem za to, že ruší bezprostřední vztah člověka ke Kristu. Církev má být prostředníkem, ale spásu podmiňuje zachováváním svých zákonů. Na místo Krista staví sebe a svaté.¹⁰⁹

Dále rozvíjí Chelčický to, co již uvedl v traktátu *O trojím lidu*: světská moc je nutná pro toho, kdo se necítí být Kristovým poddaným. Pro pohany je světská moc nutná a užitečná.¹¹⁰ A světskou moc potřebují ti křesťané, kteří se řídí světem, ti musí být také ovládnuti mečem. Křesťan se nemá moci vzpírat, má jí být poddán v trpělivosti a pokoře,

105 Srov. CHELČICKÝ, P. *Siet viery*, s. 22.

106 Srov. OBRÁTIL, K. J. *Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického*, s. 14n. Srov. též BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 128.

107 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 128.

108 Srov. KROFTA, K. *Petr Chelčický*, s. 35.

109 Srov. *Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického*, s. 15.

110 Srov. tamtéž, s. 16.

pokud od něj nežadá něco, co se přičí Božímu přikázání. Ale opět důrazně se Chelčický ohrazuje proti tomu, aby byla světská moc směřována s Kristovou vírou, aby byla stavěna na roveň s Kristovým zákonem.¹¹¹

Pravého křesťana však není potřeba k dobru nutit, protože jej koná z vlastní vůle. Také nemá přijmout ve státě žádný úřad, nemůže být ani soudcem – snadno může být podplacen a donucen k vynášení nespravedlivých rozsudků, trestá hříšníka nebo ho posílá na smrt místo toho, aby ho dovedl k nápravě.¹¹²

Ve druhé části Sítě víry popisuje Chelčický jednotlivé stavy nebo roty, jak a v čem trhají síť víry, tedy odporují Kristově víře. Nejprve posuzuje šlechtu, která se vyvyšuje nad ostatní lid, dále města s jejich lakotou, lichvou, sváry a podvody včetně všech obchodů spojených s výdělkem. Velmi rozhodně odsuzuje mnišské řády, které předstírají chudobu, ale žijí v blahobytu a modlí se povrchně, dále univerzitní mistry a doktory. U světských kněží vidí jen chtivost po majetku, lakotu a svatokupectví. Desátky vymáhají mocí a o duchovní blaho lidí se nestarají. Chelčický nezavrhuje kněžský stav jako takový, pokud se řídí Božím zákonem. Kněz by měl být jen učitelem Kristova zákona, kazatelem. Prostřednictví mezi člověkem a Bohem by mělo přestat, protože každý křesťan by si měl svůj vztah k Bohu upravit sám bez cizího prostřednictví.¹¹³

Petrův pokus o nastolení rovnostářské společnosti vyznívá až tragicky: hluboká touha a volání po vytvoření ideální společnosti, založené na všeobecné rovnosti a bratrském vzoru mezi všemi, inspirované vzorem prvotní církve, stojí v protikladu s bolestným vědomím lidské nedokonalosti, tedy její neuskutečnitelnosti v širším měřítku, pokud by měla být vytvořena pouze lidskými prostředky.¹¹⁴

Síť víry vyniká nad ostatní Chelčického díla svým chmurným líčením, eschatologickou naléhavostí a silou obraznosti. Autor používá expresivní výrazy, odhazuje respekt k členům sociálních skupin, které stály v té době na vrcholu svého vývoje. V druhé části

111 Srov. KROFTA, K. *Petr Chelčický*, s. 39n.

112 Srov. *Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického*, s. 16.

113 Srov. KROFTA, K. *Petr Chelčický*, s. 40–43. Srov. též *Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického*, s. 17.

114 Srov. CHELČICKÝ, P. *Siet viery*, s. 28n.

Sítě víry se setkáváme s častými úvahami o Antikristu: Chelčický tak chtěl co nejvěrněji portrétovat a ukázat zlo v jeho pravé podobě.¹¹⁵

Přesto v tomto díle nacházíme záblesk naděje. Chelčický si byl vědom toho, že věrných křesťanů bude vždy jen malá hrstka. V duši však nesl velký sen o sjednocení celého světa v Kristu a v bratrské lásce: kdyby celý svět věřil Božímu zákonu a jemu se podvolil, mohli by všichni být jedno v Kristu: jeden druhého by miloval jako sám sebe, jeden druhého břímě by nesl. Z tisíce světů by mohl být jeden, jedno srdce a jedna duše.¹¹⁶

2.3.2.4 *O moci světa*

Tento traktát (zřejmě z roku 1443) je zastíněn mnohem známějšími výklady ze *Sítě víry*, *O trojím lidu* atd., jeho specifičnost však spočívá ve snaze o nejsystematičtější a nejdůkladnější biblické zakotvení Petrova odporu proti spojování víry s politickou mocí. Traktát je polemikou proti interpretacím textu sv. Pavla o používání politické moci ve věcech víry (Řím 13,4).¹¹⁷

V tomto spisu najdeme historické výklady a exkurzy s odkazy na Starý a Nový zákon, sledujeme vznik královské instituce v Izraeli, její vývoj a zánik, hlásání Božího slova Janem Křtitelem a sv. Pavlem v podmínkách římského impéria a Konstantinovo přijetí víry s jeho ničivými důsledky pro víru. Toto vše směřuje k pochopení státní moci jako Božího zřízení pro ne-boží lid, aby mu bylo zabráněno v jeho sebezničení. Výkon této moci tak nemá nic společného s křesťanskými ctnostmi; tato moc nemá co zasahovat do věcí víry, protože víře to přináší zákazonosné důsledky. Kromě biblických argumentů přináší Chelčický řadu citací z děl patristických autorů.¹¹⁸

V závěru díla poukazuje na jednání Ježíše Krista a životní praxi prvotní církve. Ježíš nevedl své apoštoly k Boží cestě mocí. Ani sv. Petr v Římě nenutil neposlušné k víře mocí, ale kázáním Božího slova dobrovolně napomínal ke Kristově pravdě. Rovněž

115 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 127, 131.

116 Srov. KROFTA, K. *Petr Chelčický*, s. 37. Srov. též CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*, s. 3.

117 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 21, 23.

118 Srov. tamtéž, s. 23.

ostatní apoštolové nenutili mocí nevěrné ke Kristově službě, ale sami byli od nevěrných pro službu Kristu vyháněni z města do města. K tomu sv. Petr říká: „Starejte se jako pastýři o Boží stáde u vás, ne z donucení, ale dobrovolně, jak to Bůh žádá, ne z nízké ziskčnosti, ale s horlivou ochotou, ne jako páni nad těmi, kdo jsou vám svěřeni, ale buďte jim příkladem.“¹¹⁹ Chelčický k tomu trpce dodává, že jsme zašli daleko, apoštolé, od tvého naučení, nejen pro zisk, ale v zástupech světských císařů a násilníků, vedouce lid k velkým hříchům... Je vidět, jak je nesmyslné nutit Kristovu víru mocí – jako by se sešli kněží nad starou babou, aby porodila. Stejně tak obcházejí s mečem kolem opilců, zlodějů a jiných hříšníků a chtějí, aby z meče povstal Kristův duch, protože Boží slovo nemohou přijmout v srdci. Pak je chtějí napravovat mocí. Ale nenapraví je, jen přebláznivě jednají a lid klamou, akorát dělají z lidí pokrytce, kteří víře jen škodí.¹²⁰

2.3.2.5 Reflexe v současnosti

Otázka rovnosti všech lidí je dalším závažným tématem, které zdaleka není všude naplněno, nikdy není jednou provždy vyřešeno, v každé dějinné epoše se objevuje v různých formách. Ideální společnost založená na rovnosti všech lidí je neuskutečnitelná, protože je podmíněna dokonalostí lidí ve společnosti. Může nám však být motivací pro naše jednání, abychom si k druhým lidem vytvářeli zdravé vztahy, které budou zkvalitňovat společnost.

Ve svém požadavku rovnosti všech lidí vychází Chelčický z biblické události stvoření člověka jako Božího obrazu¹²¹. Zde si také můžeme povšimnout vztahu muže a ženy, ve kterém byly a stále jsou disproporce: žena byla stvořena jako pomoc muži rovná¹²². Tato rovnost neznamená, že všichni musí být stejní, ale že každý má stejnou hodnotu při své odlišnosti, která společně s druhými vytváří harmonický celek. Jako vzor pro společnost uvádí vztahy v prvotní církvi, které vycházely z bratrské lásky, porozumění a vstřícnosti.

119 1 Pt 5,2n.

120 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 103–105.

121 Srov. Gn 1,26.

122 Srov. Gn 2,18.

Z požadavku rovnosti všech lidí vyplývají pro sociální práci např. tyto závěry, které vidíme jako obzvlášť závažné pro práci sociálního pracovníka: dívat se na druhého člověka nepředpojatě, odbourávat předsudky, mít ohled na cizí potřeby a mít ujasněné vlastní, vidět druhého člověka jako rovnocenného partnera.

Velmi aktuální je také Chelčického důraz na svobodu člověka a odsouzení jakéhokoliv vzájemného podrobení lidí. Zde je velice důležitá vnitřní svoboda, která je uskutečnitelná i v případě vnějšího omezování. Naopak ve svobodě vnější se může člověk cítit v zajetí, kterým se mohou stát jeho představy, postoje, neodpuštění, strach.

2.3.3 Pravda, svědomí a utrpení

Témata pravdy, svědomí a utrpení obecně patří především do oblasti etiky, přesto jsme je zařadili k sociální oblasti. Všechny oblasti společnosti potřebují svoji etiku, tedy i sociální oblast. Naslouchání svědomí představuje základ pro osobnostní formaci každého člověka, tím více pro člověka pracujícího v sociální sféře. Být bláznem pro Krista si můžeme přeložit jako být věrný zásadám a pravidlům, i když je ostatní v tu chvíli nerespektují. Utrpení zase patří k mezním životním situacím, které prověřují osoby, které ho prožívají, i lidi, kteří jim pomáhají.

2.3.3.1 O trestání srdce

Traktát (pravděpodobně z roku 1441) je výkladem pěti veršů z listu sv. Jana (1 J 3,20–24)¹²³. Chelčický zde hovoří o problému svědomí křesťana. Svědomí zatížené vinou promlouvá k člověku a mělo by ho kárat, když přestupuje Boží zákony. Lidé Chelčického doby však dbají víc na zákony Antikrista než na zákony Boží. Podle Chelčického je prvořadá víra v Ježíše Krista, která znamená věřit, že jeho Otec ho poslal všem k užitku a dal nám v něm všechno, co může být nejvíce řečeno Duchem sv. Tato víra pak vede zákonitě k plnění ostatních Božích přikázání. Klíčovým místem pro

123 „...ať nás obviňuje z čehokoliv; Bůh je větší než naše srdce a zná všecko! Moji milí, jestliže nás srdce neobviňuje, máme svobodný přístup k Bohu; oč bychom žádali, dostáváme od něho, protože zachováváme jeho přikázání a činíme, co se mu líbí. A to je jeho přikázání: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal. Kdo zachovává jeho přikázání, zůstává v Bohu a Bůh v něm; že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha.“

Chelčického je zákon o lásce k bližnímu, tedy ten zákon, který tehdejší společnost odmítá; tento zákon však nelze prosadit násilím. Na závěr Petr připomíná odměnu pro křesťany, pokud věrně plní Boží přikázání, již na tomto světě: je to Boží láska a blízkost, která je ostatním lidem nedostupná.¹²⁴

2.3.3.2 *My blázni pro Krista*

Tento krátký spis, vzniklý po roce 1443, se inspiruje listem sv. Pavla (1 Kor 4,10)¹²⁵. Chelčický zde ukazuje neslučitelnost dvou zcela protichůdných životních postojů: jeden je vlastní světu a legitimizován stávající společností, druhý bere vážně Boží zákon. Pravý křesťan se vzdálí prvnímu postoji a oprostí se od „světské“ moudrosti tak rozhodně, až se v očích pseudokřesťanské společnosti stane „bláznem“ pro Krista.¹²⁶

2.3.3.3 *Utrpení v Postile*

Chelčický nepočítal s tím, že se jeho učením bude řídit většina lidí. Jeho věrných, kteří budou zachovávat Boží zákon, bude malá skupina, budou se odlišovat od ostatní společnosti, a tedy budou pronásledováni. První křesťané trpěli od pohanů, pozdější dobří křesťané budou trpět od zlých křesťanů, církve a státní moci, která je s ní spojená. Podle Chelčického budou dobří křesťané vždy hloučkem, týraným a pronásledovaným uprostřed špatných křesťanů.¹²⁷

Proto se pro Chelčického ochota křesťana k následování Krista ukazuje zejména v ochotě snášet utrpení. Utrpení má v etice očištný význam. Chelčický toto rozvinul a učinil jedním z ústředních bodů svého učení: dílo Petra Chelčického je oslavou utrpení. Petr říká, že ochota snášet utrpení představuje nejvyšší stupeň lásky křesťana k Bohu. Neznamená to utrpení vyhledávat, ale pokorně přijímat utrpení tam, kde přijde samo. Odmítání utrpení a reptání proti němu vede k odmítání Boha.¹²⁸

124 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 39.

125 „My jsme blázni pro Krista; vy ovšem jste v Kristu rozumní; my jsme slabí, vy silní; vy slavní, my beze cti.“

126 Srov. CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*, s. 24.

127 Srov. GOLL, J. *Chelčický a Jednota v XV. století*, s. 41n.

128 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 137.

Bůh je pro Chelčického nejvyšším dobrem, ale je si vědom, že se Bůh člověku ukazuje v různých podobách, i nepříjemných, aby člověk poznal, jak daleko stojí od Boha. Utrpení vidí Chelčický jako spásonosné. Také si je vědom toho, že utrpení ke světu prostě patří, je nutným důsledkem vítězství zla ve společnosti. Pozitivní funkci lidské bolesti vidí Chelčický v připodobnění Kristu připraveností k utrpení – tady se může otevřít cesta ke spasení.¹²⁹

2.3.3.4 Reflexe v současnosti

Jak jsme uvedli v úvodu, otázka pravdy, svědomí a utrpení má v sociální oblasti své místo. Požadavek na formaci osobního svědomí je aktuální v každé době, je základem pro kvalitní vztahy s lidmi a pro nasměrování života. Vezmeme-li tuto myšlenku ze širšího pohledu, můžeme říci, že přispívá ke zdravé podobě společnosti.

Život v pravdě, tedy v souladu se zdravým svědomím s humanitními zásadami tvoří podstatnou stránku života lidí pracujících v sociální oblasti. Chelčického důraz na pravdivost nás může povzbuzovat, abychom obstáli např. v situacích, kdy budeme se svými zásadami stát proti většině.

Utrpení se dnes lidé obávají a utíkají před ním. Toto téma však nesmí být pro sociálního pracovníka neznámé. Při práci se staršími lidmi, při doprovázení nemocných v hospicích, při pomoci lidem v mezních situacích, to všechno jsou příklady, kdy se setkají s lidským utrpením, na které budou muset zareagovat. Utrpení a životní zkoušky mohou mít i pozitivní význam v životě člověka, kdy mu pomohou např. odkrýt pravé hodnoty nebo posílit vztahy s blízkými lidmi.

129 Srov. BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*, s. 133n.

Závěr

V naší práci jsme si stanovili cíl porovnat sociální aspekty v díle Petra Chelčického s potřebami naší doby. Z Chelčického myšlenek jsme vybrali téma nenásilí, rovnosti všech lidí a dále téma pravdy, svědomí a utrpení. Uskutečnění těchto požadavků v celospolečenském měřítku není možné: předpokládalo by to dokonalost všech lidí. Ani Chelčický nepočítal s nápravou celé společnosti. Své myšlenky adresoval úzkému společenství křesťanů, kteří zůstanou věrni Božímu zákonu. To však neznamená, že na Chelčického poselství musíme rezignovat.

Chelčický volá po odstranění násilí na jakékoliv úrovni, pomstu a odplatu nechává Bohu a vybízí k lásce k bližnímu. Apeluje na osobní kvalitu člověka – zdůrazňuje život podle pravdy, bezúhonnost, odhodlanost a víru. Nenásilí, bratrská láska a porozumění, vstřícnost a upouštění od násilného řešení konfliktů – to jsou stále aktuální témata pro každou dobu a jejich uplatňování má konkrétní dopad na životy lidí. Obzvláště závažným tématem je zde trest smrti a diskuse o jeho zrušení nebo opětném zavedení.

Významným tématem je také rovnost všech lidí. Chelčický vychází ze života prvotní církve, který stavěl na bratrské lásce a vstřícnosti. S požadavkem rovnosti souvisí u Chelčického důraz na svobodu člověka, zejména na vnitřní svobodu, které člověk může dosáhnout i navzdory vnějšímu omezení. Vnitřní svobodu si musí budovat a chránit každý sám, v souvislosti s každodenním rozhodováním.

Pravda a svědomí jsou skryté věci, ze kterých však vyrůstá hodnotový systém každého člověka, a tedy celé společnosti. Chelčický upřednostňuje svědomí před světskými zákony, pokud se s ním dostanou do rozporu. Svědomí si koriguje každý sám podle základních lidských hodnot a podle velkých idejí, které se mohou zdát neuskutečnitelné, avšak jsou životním ukazatelem.

Utrpení se nevyhne nikdo, i když děláme všechno pro to, abychom se s ním nesetkali. Chelčický vidí utrpení jako nezbytnou součást lidského života. Dává mu očištnou úlohu i úlohu zkoušky. I když je utrpení nepříjemné a je v lidské přirozenosti se mu vyhýbat, může mít očištný význam, protože nás může dovést k přehodnocení dosavadního života,

k zaměření se na to podstatné v našem životě, především na kvalitní vztahy s nejbližšími lidmi. Sociální pracovník se musí naučit být vnímavý k lidskému utrpení, ať je to fyzické utrpení, duševní bolest, duchovní vyprahlost, hlad po přijetí a lásce od nejbližších lidí atd.

Myšlenky Petra Chelčického se sociální tematikou uložené v jeho spisech jsou natolik závažné a zásadní, že můžeme říci, že jsou nadčasové. Dotýkají se bytostních témat, která určují kvalitu lidského života. Otázka násilí nebo nenásilí, rovnoprávnosti nebo podmanění, pravdy nebo přetvářky, života podle svědomí nebo výhod patří mezi určující hodnoty nejen pro každodenní vztahy mezi jednotlivými lidmi, ale v širším pojetí také pro vytvoření sociálního klimatu ve společnosti.

Všechny velké ideje jsou důležité pro udržení správného životního směru, jsou mementem ve chvílích chaosu a povzbuzením v těžkých situacích pro společnost i v náročných situacích osobních.

Literatura a prameny

Prameny:

Bible. Ekumenický překlad. 3. dop. a přeprac. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1987. ISBN neuvedeno.

HUS, J. *Postilla. Vyloženie svatých čtení nedělních* [online]. Ed. J. B. Jeschke. Praha: Komenského evangelická fakulta bohoslovecká, 1957. [cit. 11. března 2014]. Dostupné na WWW: cb.cz/praha2/husova_kazani.htm.

Chelčického čítanka. Výbor ze spisů Petra Chelčického. Ed. K. J. Obrátil. Brno: Otakar Sobek, 1925. ISBN neuvedeno.

CHELČICKÝ, P. *O trojím lidu*. Překl. Rudolf Šenk. Tábor: Sbor Husův, 1945. ISBN neuvedeno.

CHELČICKÝ, P. *Postilla*. Ed. E. Smetánka. Díl I. Praha: Comenium, 1900. ISBN neuvedeno.

CHELČICKÝ, P. *Siet viery*. Edice Sběrka pramenů k náboženským dějinám, svazek 3. Ed. Jaroslav Boubín. Praha: Historický ústav AV ČR, 2012. ISBN 978-80-7286-196-5.

CHELČICKÝ, P. *Sít' víry*. Ed. Jaroslav Boubín. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-560-3.

CHELČICKÝ, P. *Spisy z Pařížského sborníku*. Edice Sběrka pramenů k náboženským dějinám, svazek 1. Ed. Jaroslav Boubín. Praha: Historický ústav AV ČR, 2008. ISBN 978-80-7286-124-8.

Literatura:

BOUBÍN, J. *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7051-654-9.

- ČECHURA, J. *České země v letech 1378-1437. Lucemburkové na českém trůně. II.* Praha: Libri, 2000. ISBN 80-85983-98-2. ISBN 80-85983-97-4 (soubor).
- ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik. 2. rozš. a přeprac. vyd.* Praha; Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-590-1.
- ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek V.* Praha; Litomyšl: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-296-1. ISBN 80-7185-264-3 (soubor).
- GOLL, J. *Chelčický a Jednota v XV. století.* Praha: Historický klub, 1916. ISBN neuvedeno.
- GRAUS, F. *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské. II.* Praha: ČSAV, 1957. ISBN neuvedeno.
- FAUDENOM, A. *Počuli sme slovo Pánovo. 4. vyd.* Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1979. ISBN neuvedeno.
- FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny. 2. oprav. vyd.* Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-119-9.
- KADLEC, J. *Dějiny katolické církve. 3. přeprac. vyd. II.* Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. ISBN 80-7067-285-4.
- KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin. 1.* Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-004-4.
- KROFTA, K. *Petr Chelčický. B. m. Spolek pro zbudování památníku Chelčickému v Chelčicích se sídlem ve Vodňanech.* Rok vydání ani ISBN neuvedeno.
- PALACKÝ, F. *Dějiny národu českého. IV., Kniha 14–15.* Praha: Odeon, 1968. ISBN neuvedeno.
- PEKAŘ, J. *Postavy a problémy českých dějin. 2. vyd.* Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-057-5.
- RAPP, F. *Církev a náboženský život západu na sklonku středověku.* Brno: CDK, 1996. ISBN 80-85959-15-1.

ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce. Díl 2. Kořeny české reformace*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996. ISBN 80-7184-072-6 (soubor) ISBN 80-7184-074-2 (2. svazek).

ŠMAHEL, F. *Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-468-8.

WEIS, M. *Meč ve službách kříže. Díl 2. Proti pohanům a kacířům*. Prešov: Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013. ISBN 978-80-555-0849-8.

WERNISCH, M. *Husitství, raně reformační příběh*. Brno: L. Marek, 2003. ISBN 80-86263-40-1.

Kvalifikační práce:

BLÜML, J. *Učení Petra Chelčického O trojím lidu*. České Budějovice, 1970. Diplomová práce. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce B. Janoušek.

ČÍŽEK, J. *Učení Petra Chelčického a jeho recepce v tradici českého filosofického myšlení*. Olomouc, 2008. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filosofická fakulta. Katedra filosofie. Vedoucí práce J. Matula.

GROLLOVÁ, J. *Sedm smrtelných hříchů v literárním díle Tomáše ze Štítného a Petra Chelčického v kontextu vývoje a formování křesťanské morálky ve středověku*. Ostrava, 2008. Dizertační práce. Ostravská univerzita v Ostravě. Filosofická fakulta. Katedra historie. Vedoucí práce L. Nesládková.

KRAMÁŘ, M. *Etické aspekty učení Petra Chelčického*. Ostrava, 2013. Bakalářská práce. Ostravská univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra výchovy k občanství. Vedoucí práce L. Klimsza.

KUČERA, J. *Petr Chelčický*. Brno, 195u. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Filosofická fakulta.

- MÁCALOVÁ, E. *Problematika kázně v díle Petra Chelčického*. Ostrava, 2011. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě. Filosofická fakulta. Katedra historie. Vedoucí práce J. Grollová.
- MÁDROVÁ E. *Petr Chelčický a selská otázka*. Brno, 1952. Dizertační práce. Masarykova univerzita Brno. Filosofická fakulta.
- MUŠKOVÁ, K. *Petr Chelčický ve svém rodném kraji. Ohlas Chelčického na Vodňansku ve 20. století*. České Budějovice, 1999. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra společenských věd. Vedoucí práce J. Podlešák.
- NGUYEN, T. P. *Chelčický dnes*. Ostrava, 2010. Bakalářská práce. Ostravská univerzita v Ostravě. Filosofická fakulta. Katedra filosofie. Vedoucí práce V. Šiler.
- OPOČENSKÝ, M. *Základní motiv a aktuálnost teologie Petra Chelčického*. Praha, 1965. Dizertační práce. Univerzita Karlova. Evangelická teologická fakulta.
- SÝKORA, M. *Ekonomické názory v dílech Petra Chelčického*. Praha, 2008. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická. Národohospodářská fakulta. Vedoucí práce I. Bažantová.
- ŠATÁNEK, A. *Petr Chelčický. Středověký myslitel sociologický*. Brno, 1947. Dizertační práce. Masarykova univerzita Brno. Filosofická fakulta.

Abstrakt

CINÁDROVÁ, M. *Sociální aspekty v díle Petra Chelčického a jeho odkaz pro dnešní dobu*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce M. Weis.

Klíčová slova: Petr Chelčický, spisy Petra Chelčického, sociální učení Petra Chelčického, problematika násilí, rovnost, pravda, svědomí, utrpení a Boží zákon.

Petr Chelčický patří k reformátorům působícím v 1. polovině 15. století. Co se týká jeho životních dat a identity, potýkáme se s řadou nejasností. Je autorem asi 50 dochovaných děl, z nich nejznámější jsou *O boji duchovním*, *Replika proti Rokycanovi*, *Postila* a *Sít víry*. Hlavním tématem jeho traktátů je především kritika římské církve, odmítání tělesného boje a apel na nenásilí vůbec. Často také řeší věroučné otázky, např. eucharistii, očištec, svátosti, přítomnost Antikrista atd. Chelčický klade důraz na rovnost všech lidí, proto zavrhuje středověké schéma uspořádání společnosti v podobě trojího lidu. Jako základ ideální společnosti postavil lásku bližnímu a zachování Božího zákona podle vzoru apoštolů a prvotní církve. Odmítáním násilí se zcela jednoznačně vymezil vůči všem husitským stranám. Po srovnání Chelčického myšlenek týkajících se nenásilí, rovnosti lidí, pravdy, svědomí a utrpení s potřebami naší doby můžeme říci, že jsou stále aktuální.

Abstract

Social Aspects in the Work of Petr Chelčický and His Legacy for the Present

Key words: Petr Chelčický, work of Petr Chelčický, Chelčický's social doctrine, issues of violence, equality, truth, conscience, suffering and God's law.

Petr Chelčický is one of the reformers from the first half of the 15th century. Little is known about him as a person. Of his 50 extant works, the most famous of which are *O boji duchovním* (*About a Spiritual Fight*), *Replika proti Rokycanovi* (*A Repartee to Rokycana*), *Postila* (*Sermones*) and *Sít víry* (*A Net of Faith*). The main topics of his treatises are a critique of the Catholic Church, an appeal against violence as a mode of action, and embracing non-violence. He often deals with dogmatic issues, i. e. Eucharist, purgatory, sacraments, the presence of an Anti-Christ, etc. Chelčický places an emphasis on the equality of all people, and therefore rejects the medieval model of society based on three classes of people. He felt that a society must be founded on love of one's neighbors and obedience to God through the examples set down by the apostles and the apostolic Church. Denying violence, he sets himself apart the Hussites. Chelčický's ideas of non-violence, human equality, truth, conscience, and suffering are still relevant in today's modern society.